

Flygvapnet

i obalans -

får låg krigsduglighet

Av Tord Karlsson • Filip Ingelsson

Trots att flygvapnet tvingats till mer än halvering sedan 1960-talet förestår ytterligare avvecklingar av flygvapenförband. Detta blir nämligen resultatet om politikererna i 1992 års försvarsbeslut antar den lägsta ekonomiska nivån (alternativ C). Vidare leder den lägsta nivån till att flygstridskrafterna långt ifrån kan anpassas till hotutvecklingen. Därmed får flygvapnet stora svårigheter att lösa sina uppgifter såsom de är formulerade i dag. Ett sådant beslut skulle dessutom leda till att flygvapnet tvingas reducera antalet anställda med upp emot 1000, främst civila.

Medelsbristen spräcker nuvarande struktur

För få flygplan med för få bra vapen

"If you don't know who your friends are going to be next week, then you have to build your own defences."

Första robotavfyringen från JAS 39 Gripen september - 91

Det försvarsbeslut som skulle fattats 1991 sköts som bekant fram ett år i tiden av olika skäl. Som tidigare redovisats i FlygvapenNytt har överbefälhavaren (ÖB) i juni lämnat sitt underlag till regeringen och den särskilda försvarsberedningen som skall ta fram underlag inför försvarsbeslutet våren 1992. Chefen för flygvapnet (CFV) hade i sin tur tidigare lämnat underlag till ÖB 92. Till grund för det arbetet låg regeringens och ÖB:s anvisningar.

Regeringen har på den lägsta ekonomiska nivån (av ÖB kallad alternativ C) angivit, att försvarsmakten i större utsträckning skall **inriktas mot att möta ett angrepp med kort förvarning**, ett s k "strategiskt överfall". Förmågan att möta en bred invasion på djupet måste därmed minska markant. Motståndet skall i stället fortsätta i alla de former som folkrätten medger, bl a

som *guerillakrig*. En "kärna" av kvalificerade förband skall finnas samtidigt som övriga förband efterhand utgår. Såvida inte hotutvecklingen förändras till det sämre, vilket skulle medföra en förändrad försvarsinriktning.

● ● Både ÖB och regeringen understryker dock vikten av att luftförsvarsförmågan även fortsättningsvis prioriteras.

I ÖB 92 konstaterar ÖB, att risken för krig mellan stormakterna har mins

kat. Utvecklingen i vårt närområde präglas emellertid av *oförutsägbarhet*. (Händelserna nyligen i Baltikum, Jugoslavien och framför allt Sovjetunionen bekräftar detta.)

Militärtekniskt sett betonas *ökad snabbhet* i framtida stridsförlopp och att bristande luftförsvarsförmåga ger begränsade möjligheter till framgångsrika försvarsoperationer. Sveriges betydelse som ett basområde för främmande flygstridskrafter eller som överflygningsområde understryks.

Verkligheten visar vägen

Den militärtekniska utvecklingen i omvärlden pekar också mot ett ökat utnyttjande av flygstridskrafter. Erfarenheterna från kriget vid Persiska viken visar vilken betydelse flygstrids-

krafterna har för en anfallande part och omvänt, vad ett icke fungerande luftförsvaret leder till för försvararen. En angripare kan kanske i framtiden genomföra ett angrepp mot Sverige med endast flygstridskrafter och ändå nå sina mål.

CFV strävan att balansera kvalitet och kvantitet har gjort att antalet flygplan och förband i dag är nere på en miniminivå med hänsyn till en möjlig hotbild.

Huvuddelen av våra flygstridskrafter kan dock i dag lösa sina uppgifter på ett bra sätt. Begränsningar i flygbasutbyggnaden (Bas 90), som är försenad av ekonomiska skäl, och antalet kvalificerade jaktrobotar utgör tillsammans med bristen på vapen mot markmål de största svagheterna.

● ● CFV inriktning i planeringsarbetet med ÖB 92 har varit att åstadkomma balans mellan verkans- och stödssystem samt bibehålla en hög kvalitet såväl materiellt som personellt.

ÖB 92 omfattar fyra olika planeringsnivåer:

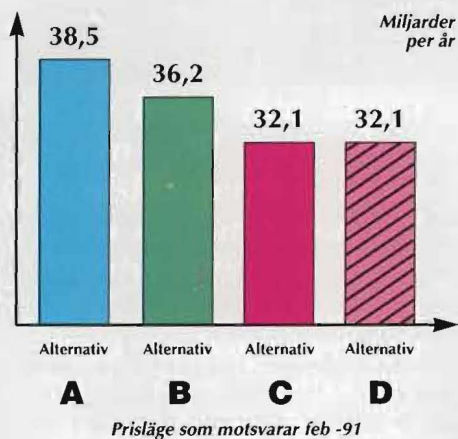
Alt A: Planering mot bibehållen operativ effekt – ÖB:s förslag.

Alt B: Övergångsvis mål enligt 1987 års försvarsbeslut.

Alt C: Av regeringen anvisad ekonomi.

Alt D: ÖB:s "omstöpta" förslag i av regeringen anvisad ekonomisk ram enligt alternativ C.

De ekonomiska nivåernas inbördes förhållande och storlek framgår av bild 2.

Alternativ A

I detta alternativ tilldelas försvaret en årligen ökande ekonomisk ram med 3 proc. Endast på denna nivå kan försvaret lösa uppgifter med nuvarande operativa målsättning.

För flygstridskrafterna innebär detta, att den befintliga grund- och krigsorganisationen utökas. Ytterligare en division J 35 Draken och fyra radarflyggrupper med totalt tolv flygburna

spaningsradarstationer (FSR-890) organiseras. 21 JAS 39-divisioner ersätter på sikt 35- och 37-systemen. JAS

Exempel på kvalificerad radarjaktrobot (AMRAAM) för Gripen.

39 Gripen får kvalificerade radarjaktrobotar och markmålsvapen. Vidare kan JAS 39 Gripens framtida utvecklingspotential tillvaratas.

Våra flyg-, bas-, stril- och ledningsförband ges en kontinuerlig anpassning till hotbilden. Den optiska luftbevakningen behålls och moderniseras.

Markbaserade motmedels- och signalspaningssystem anskaffas liksom radiosystem 90 (RAS 90) för kommunikation mellan flygplan och stridsledningsorgan.

Alternativ B

I detta alternativ tvingas CFV – med start 30 juni 1992 föreslå avveckling av flygflottiljen F13 i Norrköping och en J 35 Draken-division vid F10 i Ängelholm. Från F13 överförs spaningsflygdivisionen till F17 i Ronneby och jaktflygdivisionen till F16 i Uppsala. Strilenheten vid F7 avvecklas.

Anskaffningen av JAS 39 Gripen fullföljs till 19 divisioner. Bara ett mindre antal kvalificerade radarjaktrobotar anskaffas. Möjligheterna att i framtiden modifiera JAS 39 med hänsyn till hot- och teknikutvecklingen försvinner troligen.

Ett tungt styrt attackvapen (TSA) mot markmål kan troligen inte anskaffas. Inte heller bombkapseln (BK) kan anskaffas. Attackkapaciteten blir sålunda uddlösare och jämförelsevis omodern.

Våra bas-, stril- och ledningsförband ges i huvudsak hotanpassad utformning. Det optiska luftbevakningssystemet bibehålls och moderniseras, men endast kust- och gränsnära. Antalet basbataljoner minskar på sikt från 30 till 24. Den fortsatta Bas 90-utbyggnaden senareläggs.

Endast två radarflyggrupper med totalt sex FSR-890-flygplan kan anskaffas. Radiosystem 90 med störskydd kan anskaffas.

Alternativ C

Inom denna ekonomiska ram tvingas CFV att föreslå än mer omfattande avvecklingar. Sålunda avvecklas flygflottiljerna F6 i Karlsborg, F10 i Ängelholm och F13 i Norrköping med start 30 juni 1992. Drakendivisionerna vid F10 avvecklas helt. Från F6 överförs en attackdivision till vardera F7 i Sätenäs och F15 i Söderhamn. En attackflygdivision AJS 37 avvecklas. Divisionerna vid F13 flyttas i likhet med alternativ B. Strilenheten vid F7 avvecklas.

Grundorganisationsförändringarna kommer att innebära att delar av framför allt den civila personalen inte längre kan erbjudas arbete. FV måste således **reducera antalet anställda**, något som efter de senaste årens stora nyrekryteringar känns märkligt.

Anskaffningen av JAS 39 Gripen fullföljs till 16 divisioner. Endast ett begränsat antal kvalificerade radarjaktrobotar kan anskaffas. Den tvåsitsiga skolversionen av JAS 39 (39B) kan inte anskaffas. I stället köps ett

Bombkapseln kan, enl ÖB 92, bara tillföras om alternativ A väljs.

nytt utländskt skolflygplan.

Några markmålsvapen av typ TSA och BK ryms än mindre i denna budget. Attackförmågan är stympad.

Våra flyg-, bas-, stril- och ledningsförband kan endast ges en begränsad hotanpassning i detta alternativ. Tex ges radiosystem 90 inget störskydd, vilket är ödesdigert.

Den optiska luftbevakningen avvecklas helt. Antalet basbataljoner minskar från 30 till endast 20. Hela vårt unika flygbas 90-koncept måste omprövas. En studie i detta syfte förbereds vid flygstaben. Inriktningen är att inom en begränsad ekonomi söka en lösning, där arvet från det gamla bassystemet utnyttjas på bästa sätt med en ny organisation.

Det flygburna radarspaningssystemet, FSR-890, kan inte anskaffas.

Foto: Peter Liander

Tre flottiljer måste dras in

Chansen till bättre förvarning uteblir. Vi tvingas också ta en risk avseende tillgänglighet för 37-systemet, då endast begränsad anskaffning av reservdelar och underhållsutrustning kan göras. Vår försvarsgrad sänks ytterligare.

Alternativ D

Alternativ D har ÖB skapat, eftersom ÖB funnit att alternativ C visat sig

Bara sex flygflottiljer och två skolförband utgör FV i alternativ C/D.

vara mindre lämplig för att lösa ställda uppgifter på denna nivå. Planeringsdirektiven anger nämligen att allmän värnplikt skall bibehållas. Då kan inte samtidigt en svensk försvarsindustri som ger handlingsfrihet inför framtiden upprätthållas.

ÖB föreslår därför i ett **eget alternativ "D2"**, att ca 14 000 värnpliktiga undantas från militär utbildning och att frigjorda medel används för materieförnyelse.

För flygvapnets del innebär detta att fler radarjaktrobotar och den tvåsitsiga skolversionen av JAS 39 Gripen kan köpas. Även en bättre hotanpassning av flyg- och stödsystemen kan genomföras.

FSR-890, BK och TSA inryms dock inte heller i alternativ D.

Grund- och krigsorganisationen utformas som i alternativ C med åtföljande minskningar av personalen.

Gemensamt för samtliga alternativ

Nya stridsledningscentraler (STRIC) anskaffas. Eskaderstab och sektorstab omorganiseras till flygkommandostaber. Modifiering av Attack- och Spaningsviggen till AJS 37-standard genomförs. Ny strilsimulator anskaffas senast 1995.

I alla alternativ har ÖB avdelat stora **penningreserver** för att möta kostnadsökningar främst på materiel. Flygvapnet har dock redan särskilda reserver för att möta kostnadsfördyringar inom större materielprojekt.

Ju längre fram i tiden som planeringen sträcker sig, desto mindre blir det ekonomiska utrymmet p g a kravet på reserver.

CFV uppfattning är därför, att allmänna reserver **inte** bör avdelas i planeringen för perioden efter 1997.

Foto: Åke Anderson

I alternativ C och D utgår det flygburna radarspaningssystemet, FSR-890.

Konsekvenser för personalen

Vilket personalbehov har flygvapnet för framtiden?

Behovet kommer givetvis att styras av krigsorganisationens storlek.

I **alternativ A** ökar behovet av yrkesofficerare med ca 600 och behovet av reservofficerare ökar med ca 200 1992-97. Behovet av *civil personal minskar* under samma period med ca 200.

I **alternativ B** är behovet av yrkesofficerare något större än i dag (plus ca 300 1992-97). Antalet reservofficerare och civilanställda behöver minskas med 130 respektive 400. Frivilligpersonalen behöver minskas med ca 2000, eftersom den optiska luftbevakningen reduceras.

I **alternativ C och D** motsvarar behovet av yrkesofficerare dagens tillgång. Antalet reservofficerare och frivillig personal behöver minskas med ca 250 respektive 5000 (!), eftersom den optiska luftbevakningen utgår. Antalet *civilanställda måste minskas med 720* under perioden 1992-97.

Antalet värnpliktiga i flygvapnet minskar under femårsperioden med 2000, enligt **tabell 1**.

Tabell 1

Vpl	Inkallade 1992/93	Inkallade 1996/97
Alternativ A	5500	5100
Alternativ B	5500	4400
Alternativ C	5500	3500
Alternativ D	5500	3500

Värdering och konsekvenser

Endast **alternativ A** ger flygstridskrafterna möjlighet att lösa samtliga de attack-, spanings- och luftförsvarsuppgifter som kan förutses vid ett framtida angrepp mot vårt land.

Alternativ B ger på kort sikt en tillfredsställande förmåga att lösa främst luftförsvarsuppgiften. Den mest betydande kvarstående **svagheten** är den minskade möjligheten till bekämpning av markmål (t ex broar och markstridsförband), om varken TSA eller BK kan anskaffas.

Möjligheterna att i framtiden anpassa JAS 39 Gripen till hotutvecklingen kan inte heller bevaras i detta alternativ. Det innebär att **svensk flygindustri** (med SAAB i spetsen) **avvecklas** på sikt.

I **alternativ C** har det, trots omfattande grund- och krigsorganisationsförändringar, inte gått att skapa ett balanserat flygvapen med förmåga att lösa främst den prioriterade luftförsvarsuppgiften. Antalet flygplan blir för litet med hänsyn till hotbilden. En skrotning av våra ca 70 Drakenflygplan, som helt nyligen modifierats till en kostnad av 400 miljoner, ger en avsevärd försvagning av luftförsvaret. Reducerad vapenanskaffning kommer att leda till otillräcklig förmåga att bekämpa mål i luften och på marken. Uthålligheten i ett eventuellt krig blir alltför kort.

Utan ett väl utbyggt basystem och tillräcklig hotanpassning av flyg- och stödsystemen riskerar vi att få flygstridskrafterna **utslagna på marken**. En angripare kan också relativt enkelt störa ut ledningssystemen, så att vi får svårare att komma till verkan med våra flygplan och vapen.

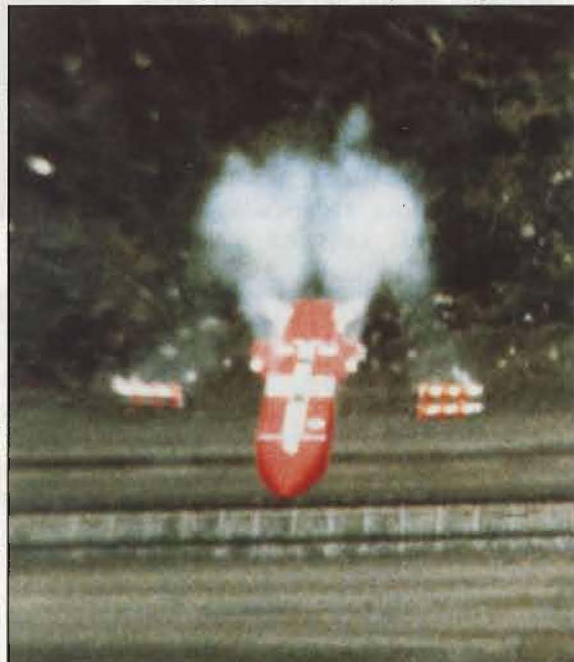
En avveckling av den optiska luftbevakningen innebär att uthålligheten i STRIL-systemet minskar och störkänsligheten ökar. Förmåga att inhämta underrettelser över hela Sveriges stora yta minskas drastiskt.

● ● Allt sammantaget kan detta bli innebära, att flygstridskrafterna inte tillfredsställande kan skydda mobilisering och understödja våra mark- och sjöstridskrafterns strid.

Erfarenheterna från kriget i Irak

visar, att utan ett starkt skydd mot flyg-angrepp kan inte ett framgångsrikt försvar genomföras. Erfarenheterna visar också vilken betydelse flygstridskrafterna har för en angripare. Överfört på svenska förhållanden betyder det, att vår jakt-, attack- och spaningsflygfunktion är **en nödvändig komponent** i ett allsidigt sammansatt försvar **mot invasion och strategiskt överfall**. Inte minst mot det nämnda anfallsscena-

Bombkapseln "Mjölner" under provfällning.

riot har våra flygstridskrafter i dag en förmåga att tidigt och med hög initial-effekt möta en angripare.

Hela försvaret får i alternativ C en **låg krigsduglighet**. Flygstridskrafternas vapen och stödssystem får oroväckande låg kvantitet och kvalitet.

Exempel på alternativ C:s kapitalförstörelse – skrotning av alla nymodifierade Drakenflygplan, J 35J. Cirka 400 miljoner kastas bort. Bl a.

● ● I alternativ C sker också en **omfattande kapitalförstörelse**. T ex har 400 miljoner kronor lagts ned för att modifiera ett stort antal J 35 Drakenplan, för att de skall kunna medverka effektivt i luftförsvaret fram till sekelskiftet. Dessa måste i denna ekonomiska nivå skrotas.

Stora summor har även investerats i det flygburna spaningssystemet och framtagning av en bombkapsel, investeringar som blir bortkastade i alternativ C. (BK ej heller i alt B). CFV har bl a invänt mot detta i sitt särskilda yttrande över ÖB 92. (Yttrandet återfinns i sin helhet som ledare i FV-Nytt nr 3/91.)

Bombkapseln (DWS 39/"Mjölner") är nu färdigutvecklad i samarbete med firman MBB i Tyskland. Denna kan börja levereras inom några år och

Guerilla-krigföring inget för oss svenskar

skulle snabbt (den kan även bäras av Attackviggen) ge en höjning av flygstridskrafternas förmåga att med större säkerhetsmarginal och stridsökonomi bekämpa markmål.

Konsekvensen av att den tvåsitsiga skolversionen JAS 39B Gripen inte kan anskaffas i alternativ C blir – utöver försämrade utbildnings- och operativa effekter – att export av JAS 39 troligen inte kan ske. En export (t ex till Finland) innebär en längre produktionsserie, vilket medför ett lägre styckpris för svenska flygplan.

● ● I den av regeringen anvisade ekonomiska ramen förordar ÖB **alternativ D**. I detta kommer flygstridskrafterna i ett bättre läge än i alternativ C. Trots detta kvarstår flera tunga svagheter, t ex dålig hotanpassning av stödsystemen, avbruten utbyggnad av Bas 90-systemet och ingen anskaffning av bombkapsel. Dessutom måste Draken-divisionerna skrotas, vilket bl a också innebär reducering av tusentals anställda.

Flygstridskrafterna kan därför inte heller i alternativ D lösa sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

● ● De stora bristerna i försvaret och flygstridskrafterna i alternativ C och D gör, att *syftet* med och inriktningen av

Utvecklingsprojekt som inte kunnat inplaneras i alternativ C

Industriområde	Materielobjekt
Robot	Attackrobot för JAS 39 (TSA)
Sensor	Flygburen spaningsrr (FSR-890) Mod bef radar PS 860/870 Utveckling JA 37 Ny markbaserad radar
Tele	Störskydd RAS 90 Mod FTN
Telekrig	Motmedel JAS 39 och JA 37 Taktisk signalspaning Markbaserad störsändare Kapselb störsändare JAS 39
Flyg	JAS 39 JAS 39 vidareutveckling

försvaret måste omprövas. Vad skall vårt försvar användas till? **Skall vi bara ha ett "polisförsvar" som kan ingripa i enklare angreppssituationer eller skall vi kunna slåss i krig?** Att framgångsrikt kunna försvara Sverige

Krigsorganisation 1997

Alternativ	A	B	C
Summa flygdivisioner	21	19	16
JAS 39 divisioner	2	2	2
JA, AJ, S 37; J 35 divisioner	19	17	14
Basbataljoner	30	28	20
Radarflyggrupper	-	-	-

Krigsorganisation 2002

Alternativ	A	B	C
Summa flygdivisioner	21	19	16
JAS 39 divisioner	6	6	6
JA, AJ, S 37; J 35 divisioner	15	13	10
Basbataljoner	30	24	20
Radarflyggrupper	4	2	-

på djupet med något slags "guerillaförsvar" utöver flygstridskrafterna måste bedömas som orealistiskt. Svensken är inte tränad härför; vi lever ett jämförelsevis bekvämt liv. Förtroendet utomlands för Sveriges beslutsamhet och förmåga att försvara sig minskar. Försvarets krigsavhållande effekt minskar därmed drastiskt. Vårt land inbjuder till äventyrligheter.

Verksamhetsåret 1991/92

Vi har nu en situation där vi 1991/92 skall upprätthålla handlingsfrihet inför försvarsbeslutet våren 1992 med en ekonomisk ram som är **lägre** än för 1990/91! På regeringens bord ligger nu *begäran om extra medel* för att kunna lägga de nödvändiga beställningarna till försvarsindustrin. Bombkapseln, spaningskapseln till JAS 39 Gripen och en attackrobot mot markmål är exempel på sådana **nödvändiga materielobjekt**. Dessutom skall det nya stridsledningsprojektet STRIC inrymmas utan att särskilda medel avdelats. Denna handlingsfrihet kostar stora belopp, vilket bl a går ut över vår förbandsproduktion.

För att denna lägre ekonomiska ram skall kunna hållas, måste all verksamhet i FV innevarande budgetår genomlysas av möjligheten till **besparingar**. Detta har inneburit begränsningar i en stor del av verksamheten. Även den annars prioriterade flygtidsproduktionen har påverkats, vilket är olyckligt. Situationen är emellertid extraordinär i år.

Det är sålunda nu viktigt, att regeringen beslutar om vilka angelägna materielprojekt som skall drivas vidare, till dess försvarsbeslutet är fattat.

Utvecklingen i omvärlden

Den senaste tidens händelser i bl a Sovjetunionen visar, att Sveriges militära och politiska läge snabbt kan förändras. Detta har uppmärksammat av såväl ett antal politiker som ledande skribenter i dagspressen. I detta sammanhang förtjänar det att påpekas, att vid en skärpning av det internationella läget är det **för sent** att återta en större militär försvarsförmåga.

De leveranser försvaret beställer eller beställt av en utländsk tillverkare kan komma att inställas på grund av att tillverkarens resurser måste ställas till det egna landets förfogande. Att i en sådan situation återskapa en tillfredsställande försvarsförmåga med egna resurser måste bedömas som näst intill omöjligt eller en process på flera tiotals år. Hamnar Sverige i ett kris-, neutralitets- eller krigsläge får vi "slåss med det vi har".

Följande slutsatser är oundvikliga:

Utvecklingen i omvärlden går inte att förutsäga.

Vid värdering av hotbilden mot Sverige måste vi räkna med de faktiska militära resurserna i vårt närområde, inte den för tillfället rådande politiska inriktningen.

*För att våra flygstridskrafter skall kunna ge hela det svenska folket ett gott skydd måste ÖB:s **ALTERNATIV A** väljas i FB 92 - I **ALTERNATIV B** försämras skyddsmöjligheterna. I **ALTERNATIV C** minskar flygstridskrafternas skyddsförmåga drastiskt till en oacceptabel nivå. Stora delar av Sveriges luftrum blir oförsvarbart.*

CFV och ÖB kommer under hösten att lämna ytterligare underlag till försvarsberedningen.

Verkligheten pekar på att vi även framledes behöver ett högkvalitativt flygvapen med ett för *hela* landets försvarsförmåga högt antal flygplan och förband! ■